

rent d'aigua: «totz aquels --- qui pescaran en l'estayn degen ajudar a *clausir* e a refforsar lo grau, tota hora que'l dit grau serà *clausidor* e refforsador» (adjectius amb el valor de la conveniència de fer-ho), a. 1310; «deven anar al dit grau [de l'estany de la Salanca] per *clausir* aquel, e ab --- pertreyt --- per *clausir* lo dit grau», a. 1313 (RLR XI, 173; XXIX, 75). També algun cop en Llull, en el qual predomina molt l'ús de *tan-car*; tanmateix: «con Moysès e son poble agueren pasada la mar, adoncs se *cloi* la mar», Llull (*Doct. Pue-riil*, p. 273): Ja, però, en l'Edat Mitjana, en el S. xv i fins el xiv, s'imposa la forma *cloure*, a la qual correspon, p. ex., el subjuntiu *cloga*, en doc. de 1408 (Miret i S., *TempH*, 450), *cloure*. Pel que fa al participi, la forma *clos* és general des dels orígens.

Com a mostres dels usos especialitzats bastaran: «les cordes per estendre y *cloure* los filats [en la] caça d'ocells», OPou, «*clos* de mà de notari --- *cloure* y fermar: *obsignare*», id. (*TbPu.*, 56, 138); eiv. «*clou- re*: cerrar, ajustar» (PzCabrero). Ja no se sent gaire l'acc. intr.-absoluta 'acabar el cicle sexual una dona, entrar en l'edat crítica' (que *AlcM*, § 2c recull a Bna., Emp., CpTarr.), i (invocant l'advocat contra el qui s'ha casat de poc amb la filla) «la vella s'empenya en contar-me detalls de la seva malaltia, com ara hemor- ràgies, etc.: es veu que la pobra senyora *clou*», carta de PCoromines, 1903; com a intr. també en altres usos fisiològics, com el referent al cavall, que el *DBal.* cita de la *Manescalía* del S. XIV.

DERIV.: *Cloenda* [1391 «a tots los conversos --- qui hayen --- casas en *cloenda* o tancha del call de Ma- llorques», 1391, *BSAL* VIII, 445a, b; «*clohenda* de llibres», doc. de 1461: «s'aplica als de comerç, d'ac- tes, etc., en sentit figurat», Careta, *Barbr.*, s. v. *cierre*), avui mall. (tan bo com *clausura*, però l'han agafat avui pel seu compte alguns periodistes i ens hi embafen amb l'absurda idea que *clausura* és «menys català»), variant alterada *clavenda* mall.

Clos, *closa*, part. convertit en substantiu (freqüent des del S. x en forma mig llatinitzada, p. ex. *ipse closus*, a. 927, Bast.-Bass.), o bé en adj., amb diverses accs. especials: f. 'dona intacta', parlant un metge molt expert: «bé sé n'hi ha / de *clofes* nades, / o no passades, / verges de djt, / no d'esperit / --- / ab çoçguelles, / o no sé com / —mas no sens hom / ni sens plaer— / fills saben fer; / ab --- instrument / se han obrir / ans del parir», JRoig (*Spill*, v. 8665), batalla a *camp clos* (JoMartorell, Ag. I, 13, 47). *Cabra closa* 'la que està en el quart any de la vida' (a Pineda, *BDLC* IX, 246). D'un color fosc pujat: *négre klòs* sen- to als pescadors de Cabrera (parlant de *baïres*, 1968); cf. *tocar a clos* 'amb tritlleig seguit', c. 1500 cita de Comes en *DBal.* «Josep se posa a ballà / ab gipó i calceta *closa* / — 'Josep, vos hebra tornat jove!», cançó de «Pastorets» recollida al Penedès, MilàF (*Romllo.*, 1853, n.º 28; 2.ª ed., 7.19). En les «senyecs» dels pes- cadors, diuen a *freu clos* quan a mesura que el nave- gant s'allunya, en un estret es deixa de veure la sorti- da marina, i també a *fons clos* quan deixa de veure's el fons d'una cala (Cadaqués, escrit de c. 1885). *La*

Vila Closa, en molts pobles dels Ports Ibèrics, espècie d'*arx* o ciutadella murada en el mig del casc de la po- blació: ho sento a la Pobla de Benifassà, 1961; se'n parla molt en escrits referents a Batea, Horta de S. Joan, etc. (*BHGeogrBARagón*, vols. II i ss.; a la Torre del Comte, era una part reduïda, segons doc. del S. XVI): «*crida* del vino, sal u otras cosas en los parajes sig.: ante la I. de S. Pedro, detrás de la mis- ma igl., en la *Vila Closa*, en la plazuela ---» (ib. III, 157). Substantivat aviat i amb gran extensió: el mascu- lí amb el sentit de 'un tancat o recinte' (encara per- sistent en la top. urbana del Barcelonès; el *Clos de St. Francesc* a Sarrià, alguns a la Bna. vella), i ja do- cumentat des del S. x (veg. Bast.-Bass. i supra); amb matís un poc diferent en JoMartorell (Ag. I, 130); in- clou ús rústic, especialment Pall., Mall., Emp.: *lo Clos de la Mòra* a Astell (1958), *Clos de Can Dalmau* Costitx (1964); a l'Armentera i a Ullastret el distin- geixen netament de la *clòsa* —més extensa, per des- secar, etc.—. *El Clos d'En Cortei*, etc., però també el *clos* indica, amb algun matís, terres pantanoses («en diuen *el klòs* perquè tot eren *siguaréles*» (Corçà) (1958); al Ross., almenys, coexisteix això amb un ús urbà: a Paçà ve a ser un 'solar-pati' no edificat: hi ha un paratge dins el poble, dit «El Castell», que ara només «és un *clòs*» (1959); d'altra banda el dimini- tiu *clozell* hi esdevé *cloell* (NL *El Cloell*), també apel- latiu —*té un cloell*...!— que em definien «un trosset de terra molt bo» a Taurinyà (1960): a distingir, doncs, de *cloell* 'clavegueró' d'altra etim. (veg. *CLA- VEGUERA*); per una eliminació semblantment mo- derna de la -s-, en algun punt de Cerdanya diuen *Els Clòs* (que a Ro els informants tractaven com a apel- latiu, ultra NL, i relacionaven amb *closa*, més vivaç, 1959).

Closa subst. f.: molta documentació des dels orígens en contextos b.-ll., des de princ. S. x: en part forma llatinitzada (*clausa*) dialectal-conservadora, però tam- bé *clousa*, Vic, 927, i *clousa*, 1019, 1040 (Bast.-Bass., 511-2): cf. cast. nòrdic i lleon. *llosa*, *xosa*, *josa* «terre- no cercado» (MzPi., *Orig.*, 245; i cf. definició local catalana en *CostManc.* II, s. v.); estès a tots els dialectes (val. només al Nord: *la klòza d'Alehbos*, pda. *les Closes*, Vinaròs, 1960), fins a Ribagorça: Benasc *cllosa* «campo próximo a la casa» (1965), i ja a. 1007: «*unam terram --- et una closa super villa*», doc. d'Ovarra (Martín Duque, 8.30); molt estesa la reducció fonètica *cloa* a Mallorca, avui més aviat *clòva*, a Manacor (1964; *BDLC* VII, 57), i a tot el centre: a Ariany «lo mateix que *tanca*», i *sa klòva da* --- com a nom de quatre sementers o més (1964).

Assoleix densitat màxima a la zona Ross.-Cd.-Ripol- lès-Gxa.-Emp. (Alt i Baix), amb freqüent pròtesi a Cerd. («Prats de *les Esclofes*» a Er, 1959): no és, en termes propis, un camp conreat, i com que en certs rodals ha deixat de ser tancat, en alguns entra en ver- itable concurrència amb *prat*: a Cerd. «vol dir el ma- teix que *prat*, però especialment un prat bo» (Isòvol, 1935); a la Vall de Ribes (fins a Pardines) es diu molt més *prat* (o *p'rât*), però a la de Camprodon a